

Waterpeilbeheer en steltlopers

Vogels op het Landje van Gruijters in 2013

Het bezoek van de Terekrutter aan het Landje van Gruijters heeft voor heel wat aanloop en consternatie gezorgd in het voorjaar van 2013. Minstens zo bijzonder waren de beelden van de Klutenpullen en de kapriolen van de beschermende oudervogels. Hoe is het met de vogels gegaan op het Landje van Gruijters, in het qua weer vrij extreme jaar 2013? Hieronder volgt een verslag van de aantallen en soorten steltlopers op het Landje van Gruijters in de periode januari - september 2013. Waar mogelijk wordt een relatie gelegd met het weer en de waterstand op het Landje. Van de overige vogelsoorten, die het gebied bezocht hebben, wordt voorjaar 2014 verslag gedaan.

Het leek of de lente maar niet wilde beginnen. Een zeer koude, droge wind uit Rusland zorgde tot halverwege april voor stevige nachtvorst. Elke ochtend was al het water op het Landje van Gruijters weer bevroren. Pas op 14 april werd het aarzelend lente en pas in mei viel er weer wat neerslag van betekenis. Gelukkig hadden we een prachtige zomer met zelfs een heuse hittegolf. Pas begin september kwamen de verkoelende buien op gang die het startsein gaven voor een bijzonder zachte, maar soms zeer onstuimige, nazomer en herfst.

Elke week - in de zomer één keer per twee weken - tellen leden van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland alle vogels van het Landje van Gruijters en

omgeving. Als onderdeel van de telling wordt het waterpeil op het Landje genoteerd. Dit waterpeil geeft een goed beeld hoe droog of nat het gebied is. Zo kunnen we over het jaar het verloop van de waterstand volgen en beoordelen in hoeverre de waterstand bepalend is in de aantrekkingskracht voor vogels en dan met name steltlopers.

Nu we een aantal jaren "jaarrond" tellingen uitvoeren, kan ook een vergelijking gemaakt worden met de afgelopen vier jaar. Met al die duizenden waarnemingen krijg je een goed beeld van de resultaten van het broedseizoen. In de periode van 2003 t/m 2009 werd in de zomermaanden van juni t/m september niet regelmatig geteld. Wel zijn de losse waarnemingen op Waarneming.

Soort	gem.	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Grutto	21-2	3-3	26-2	12-2	24-2	21-2	24-2		26-2	9-3	28-2	1-3	4-2	7-2	16-2
Kievit	1-3	2-3	26-2	8-2	28-2	8-3	26-2	10-3	12-3			2-3			
Scholekster	3-3	3-3	26-2	15-2	21-3	1-3	10-2	10-3	12-3	12-3		8-3			
Tureluur	7-3	5-3	4-3	8-3	27-2	14-3	2-3	3-3	18-3		21-3	2-3			
Kluut	21-3	16-3	10-3	20-3	16-3	13-3	9-3	24-3	18-4			2-4			
Kleine Plevier	1-4	28-3	21-3	23-3	31-3	3-4	15-3	7-4	18-4	10-4		19-3	8-4	17-4	

TABEL 1 Eerste waarneming van een aantal soorten (waar veel gegevens van zijn).

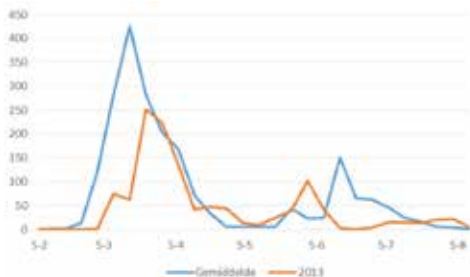
nl beschikbaar. Daarmee kan, alhoewel wat minder betrouwbaar, een beeld verkregen worden van het verloop en voorkomen van steltlopers in de afgelopen 10 à 11 jaar.

Steltlopers in 2013

De natuur kwam dit jaar pas laat op gang door het extreem koude voorjaar. De verwachting is dat ook de steltlopers daar hinder van ondervonden. Is dit te zien in de waarnemingen?

De eerste waarnemingen van, uit de overwinteringsgebieden of elders aankomende, steltlopers waren op 2 en 3 maart. Zoals gebruikelijk de eerste Grutto, de eerste Kievit en de eerste Scholekster. Ze kwamen één tot twee weken later aan dan de afgelopen jaren (zie tabel 1). In 2010 en 2012 arriveerden de eerste Grutto, Scholekster en Kievit rond 26 februari. In het zachte begin van 2011 werden ze al vóór half februari gezien. De aankomst van Tureluur, Kluut en Kleine Plevier is daarentegen nauwelijks later dan de afgelopen jaren. De Tureluur kwam dit jaar zelfs gelijktijdig met de vroegste drie soorten aan.

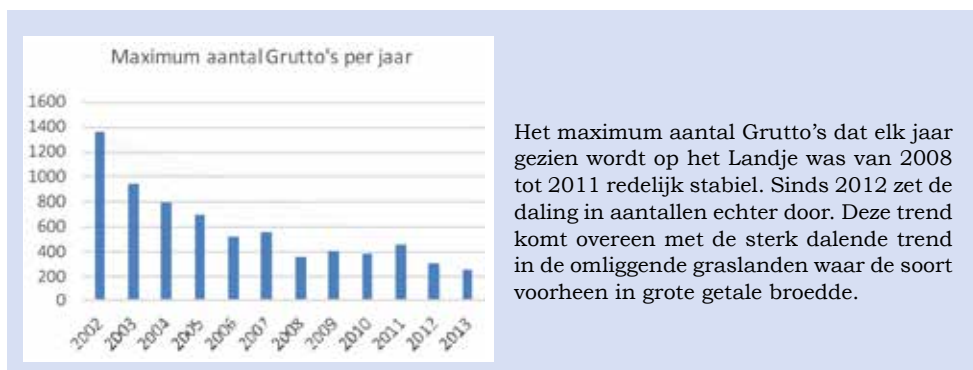
De grote meute Grutto's arriveerde ook een week of drie later dan ge-bruikelijk

FIGUUR 1 Verloop van het maximum aantal Grutto's per week. Het gemiddelde (blauwe lijn) is berekend over de jaren 2006 t/m 2012. 5-2, 5-3 betekent 5 februari, 5 maart en verder.

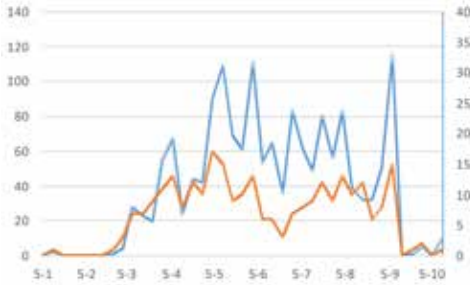
namelijk in de derde week van maart (zie figuur 1). Ondanks deze late aankomst vonden ze geen lente. Elke ochtend lag het Landje strak onder het ijs en stonden de Grutto's hutje mutje achter graspollen te kleumen in de stevige oostenwind. Soms werd een Kievit dood gevonden; uitgeput en verhongerd. De rest was broodmager. Het leek weinig goeds te voorspellen voor het aankomende broedseizoen.

In figuur 1 valt op dat uitgebroede Grutto's relatief vroeg terug zijn op het Landje, namelijk eind mei - begin juni. Dit is twee weken eerder dan de

FIGUUR 2 Maximum aantal Grutto's per jaar

Het maximum aantal Grutto's dat elk jaar gezien wordt op het Landje was van 2008 tot 2011 redelijk stabiel. Sinds 2012 zet de daling in aantallen echter door. Deze trend komt overeen met de sterk dalende trend in de omliggende graslanden waar de soort voorheen in grote getale broedde.

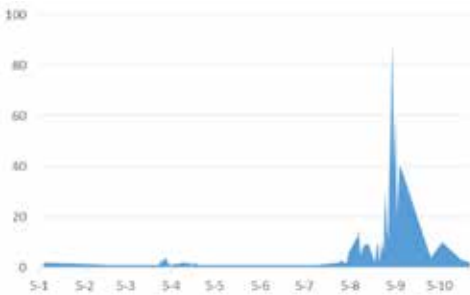

FIGUUR 3 Som van alle steltlopers. Gebruikt is de som van de weekmaxima per soort m.u.v. de Grutto. Op de linker balk de aantallen vogels, rechts het aantal soorten (incl. de Grutto). Op de x-as de datum, respectievelijk 5 januari, 5 februari, etc.

gemiddelde datum voor de afgelopen 7 jaar (2006–2012). Deze groep bestaat uit oudervogels die al klaar zijn met broeden c.q. een mislukt broedseizoen hebben gehad. Dit zou kunnen bevestigen dat in ieder geval een deel van de Grutto's met onvoldoende conditie aan het broedseizoen begonnen is. De meest rechtse heuvel in de oranje lijn zijn juvenielen. Zij komen in de tweede helft van juli opvetten alvorens op trek te gaan richting Zuid-Europa of Afrika.

Opvetters en doortrekkers

Het is bekend dat het voorjaar voor

FIGUUR 4 Verloop maximum aantallen Watersnip per week in 2013

vogels het belangrijkste seizoen is op het Landje van Gruijters. Het gebied wordt dan intensief gebruikt om op te vetten als voorbereiding voor het broedseizoen. Nu al een aantal jaar ook in de zomer geteld wordt en veel waarnemers hun losse waarnemingen doorgeven, is het interessant eens wat nauwkeuriger te kijken hoe en of het gebied in de zomer en nazomer gebruikt wordt.

Figuur 3 laat het verloop van de aantallen steltlopers zien van januari tot oktober. De blauwe lijn is de som van het maximum van elke soort die in een week is gezien. De oranje lijn toont het aantal soorten dat per week gezien is. Als je kijkt naar het verloop van de lijnen zie je halverwege juni een dalletje in vooral het aantal soorten vogels. Deze periode van 3 tot 23 juni lijkt een logische grens tussen de vogels die op weg zijn naar de broedgebieden en de vroege broeders die al weer klaar zijn om naar de wintergebieden te trekken. Wat bovendien opvalt is, dat de aantallen vogels en soorten voor en na dat dal elkaar niet veel ontloopt. Let wel dat de Grutto in de som van de maximale aantallen niet is meegenomen. Los van deze belangrijke soort geeft het verloop van de grafiek echter de indruk dat het gebied van vroeg voorjaar tot laat zomer van belang is voor steltlopers.

Is er een onderscheid te maken in typische voorjaarsgasten en najaarstrekkingen? Typische voorjaarsgasten op doortrek die in 2013 gezien zijn, zijn de Bontbekplevier, Bonte strandloper, IJlandse Grutto en Temmincks Strandloper. Geen van deze soorten zijn in grote aantallen gezien, hooguit groepjes van 10.

De IJlandse Grutto komt mogelijk wel in grotere aantallen foerageren, maar het kan lastig zijn deze ondersoort te onderscheiden van de "Hollandse Grutto". Geluk moet je hebben met het zien van bijzondere soorten als Kleine

Strandloper (maar 1 waarneming op 7 april), Krombekstrandloper (1 ex. gezien op 30 en 31 mei) en Wulp (enkele waarnemingen: 1 op 16 maart; 2 op 6 en 7 april; 1 op 27 mei).

Soorten die alleen in de nazomer en het najaar op het Landje te zien zijn, blijken er eigenlijk niet te zijn. De zeldzame waarnemingen van Kanoet en Steenloper in de periode 2003-2013 dateren wel voorál uit de nazomer. Eén tot twee Kanoeten zijn gezien op 28 en 29 juli, maar 7 mei zijn er ook vier gemeld. Steenloper is gezien van 10 tot 12 augustus, eerst 2 later nog maar 1 exemplaar. Van de Watersnip zien we de grootste aantallen in de nazomer en het najaar. Vanaf begin augustus lopen de aantallen op (Figuur 4). Op 3 september is dit jaar een record aantal van 90 exemplaren gezien. Daarna nemen de aantallen ook weer snel af naar hoog-

uit een stuk of 10 à 20 vogels tot het eind van het jaar. Eind maart en april werden hooguit 4 vogels gezien tijdens doortrek. In andere jaren zijn er in deze periode vaak meer gezien, tot een maximum van 23 in april 2003. Met uitzondering van de Watersnip en mogelijk een enkel Bokje, overwinteren er geen steltlopers in het gebied.

Terekrutter

De meest bijzondere waarneming dit voorjaar was wel de, in onze contreien zeer zeldzame, Terekrutter. Zelf snapte ik de drukte niet helemaal: we zagen ze elke winter in kleine aantallen, maar met grote regelmaat, op de noord kust van Borneo. Maar goed, door mijn vakantie in de Extremadura heb ik hem wel gemist. "Onze" vogel is aangekomen op 27 mei en weer vertrokken in de loop van de dag op 1 juni. In de kleine

TEREKRUTTER, een bijzondere gast op het Landje van Gruijters. Foto: Erik Menkveld

week dat het hem geriefde op het Landje heeft hij minimaal 350 verschillende waarnemers gezien, waarvan diversen meerdere keren (totaal 404 meldingen op Waarneming.nl). Uit de reacties op Waarneming.nl werd hij niet koud of warm van al die aandacht.

Een paar mooie, typerende reacties zijn: "Vogel vertoonde baltsgedrag naar een Tureluur: rende met gespreide staart en laag op de poten naar een Tureluur, om vervolgens op te springen met gespreide vleugels vlak voor de Tureluur. Sprong zelfs 1 keer op de rug van de Tureluur, maar die was er niet zo heel erg van gediend" (Bas van der Burg). En "Had het aardig aan de stok met een Tureluur, waarna hij enige tijd mank liep. Knapte gelukkig daarvan op. Riep af en toe, ook de baltsroep!" (Teus Luijendijk).

De Terekruiter wordt in Nederland vooral in mei en juli/augustus gezien, meestal in de noordelijke en westelijke provincies. In Noord-Holland is deze soort sinds 1990 in totaal 9 keer eerder gezien. Voor de regio Zuid-Kennemerland betrof dit de 2e waarneming na een eerdere vogel op 3 mei 1986 (Spaarnwouderplas). Een prachtige soort en een geweldige vogelpubliekstrekker voor het Landje van Gruijters!

Steltlopers

De meeste soorten steltlopers worden dus zowel in het voor- als het najaar op het Landje gezien. Vaak hebben ze wel een duidelijk zwaartepunt in voor- of najaar. Hieronder volgt een samenvatting van onze waarnemingen.

De **Bosruiter** wordt in het voorjaar in grotere aantallen gezien dan in de nazomer en najaar. Vooral de laatste jaren worden ze wat vaker in het najaar gezien (tot maximaal 19 exemplaren). Het grootste aantal in 2013 was 14 in de tweede week van mei.

De **Groenpootruiter** is eveneens een

soort van vooral het voorjaar. De aantallen kunnen per jaar sterk wisselen tussen slechts 3 à 4 tot zelfs 30 vogels. Dit jaar is in de derde week van mei een groep 13 exemplaren gemeld.

Groepen van 10 tot 20 **Kemphanen** zijn de afgelopen 10 jaar zowel voor als na het broedseizoen gezien. Dit jaar was het maximum aantal twee maal 8 exemplaren in maart.

Kieviten worden de gehele periode van begin maart tot half september op het Landje waargenomen. Tot 2006 bezochten slechts kleine aantallen het Landje. Sindsdien zijn het wat grotere groepen, tot maxima van 20 tot 26 exemplaren. Dit jaar was het maximum aantal 12 in de eerste week van april. Jaarlijks doen enkele paren wel een poging tot broeden, met wisselend succes.

De **Kleine plevier** wordt vanaf eind maart tot eind augustus waargenomen, de laatste drie jaar in redelijke aantallen. Het is vaak moeilijk in te schatten of ze ook op het Landje van Gruijters broeden. In juli zijn groepen van 10-11 exemplaren, waarvan een deel juvenielen, geteld.

De **Kluten** hadden dit jaar een uitzonderlijk lang seizoen op het Landje omdat ze er massaal gebroed hebben, zie hieronder meer. De eerste twee Kluten zijn gezien op 16 maart. De dag erop waren er al 15 exemplaren. Het grootste aantal dat dit jaar gezien is, is 60, zowel volwassen vogels als juvenielen. Dit was op 29 juni. Waar de soort de afgelopen jaren in de loop van juni - juli vertrokken, is dit jaar op 29 september het laatste exemplaar gezien. In het extreem droge jaar 2011 daarentegen hielden de vogels het half mei al voor gezien.

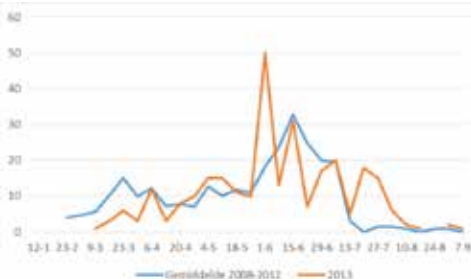
Oeverlopers worden van begin april tot begin september gezien in aantallen van maximaal 16 exemplaren. De laatste drie jaar worden er meer gezien dan voorheen. Dit jaar waren er twee pie-

ken. De eerste was in mei met 10 als hoogste aantal. De tweede piek was begin augustus met 16 vogels.

Regenwulp is een zeldzame gast die eerder in april 2007 en 2011 gezien is. Dit jaar hadden we het geluk dat we tweemaal vereerd werden met een bezoek. Begin mei zijn er 2 gezien, begin augustus een derde.

Scholeksters komen vroeg, begin maart, en zijn meestal ook weer vroeg weg, begin juli. Het gebied is niet echt in trek. Soms broedt er een paartje op een van de woonboten die dan op het Landje komen foerageren.

Dit jaar werden van juli tot begin augustus juist de grootste aantallen gezien, tot 6 exemplaren.

FIGUUR 5 Verloop van het maximum aantal Tureluurs per week. Het gemiddelde (blauwe lijn) is berekend over de jaren 2008 t/m 2012. De datum is de zaterdag van de week.

Voor de **Tureluur** is het Landje al jaren interessant. Ze worden van ongeveer half maart tot eind augustus/ begin september waargenomen. De aantallen zijn het grootst van eind mei tot de tweede week van juli. Soms komt er dan zelfs een nestje uit. Dit jaar is het maximum aantal van 50 exemplaren gezien in de eerste week van juni. Wat opvalt in figuur 5 is de piek in hoge aantallen van half juli tot begin augustus (week 28-32), een periode waarin normaal slecht enkele vogels gezien worden. Dit lijkt voor meerdere soorten het geval te

zijn. Verderop in dit verhaal wordt hierop terug gekomen.

Witgatjes zijn van 2003 tot 2012 met maximaal 20 tot hooguit begin augustus gezien. Dit jaar was het maximum ook 20 exemplaren, ze bleven echter nog anderhalve maand hangen, tot eind september.

Om een **Zwarte Ruiter** te zien heb je, naar mijn idee, altijd wel een portie geluk nodig. Toch worden ze regelmatig gezien op het Landje, een hele enkele keer meer dan 10. Dit jaar zagen we ze vooral in mei, met een maximum van 9. Begin september werden kleine groepjes van 2 à 3 gezien.

In totaal hebben 24 verschillende steltlopersoorten op enig moment in het voorjaar en 16 verschillende soorten in de nazomer het gebied aan-gedaan.

Broedvogels

Op het Landje van Gruijters wordt elk jaar wel door een aantal soorten steltlopers gebroed. Hieronder een overzicht van de broedactiviteiten van dit jaar en een vergelijking met de afgelopen jaren. De **Kievit** broedt elk jaar wel met een enkele paartjes op het Landje, met wisselend succes. In 2013 was er een laat broedpaar eind mei, begin juni. Mogelijk was er een tweede legsel. Dat is waarschijnlijk mislukt.

Van de **Kleine Plevier** werden nog laat in het seizoen baltsactiviteiten gemeld. In juli bezochten verschillende keren juvenielen het Landje om te foerageren. Op 13 juli zijn er tijdens de telling pullen gezien. Het is aannemelijk dat er door minimaal 1 paartje in het gebied gebroed is.

De eerste **Klutten** werden gemeld op 16 maart, en de dag daarna meteen een groep van 15 vogels. Gedurende maart en april komen ze elke dag wel foerageren, maar geslapen wordt elders. Net na zonsondergang vliegen ze één voor één weg naar het zuiden (richting Heksloot-

JONGE KLUUTJES moeten al heel jong hun eigen voedsel bijeen scharrelen. *Foto: Mark Hessels*

polder). Het eerste nest werd op 5 mei gezien. Een week later zijn er zelfs 5 bezette nesten. Er broedden eind mei 12 paartjes op de verschillende eilandjes. Ze broedden op de ruggetjes midden in het ondergelopen gebied. Deze ruggetjes bestaan uit bagger dat in de zomer van 2010 op de kant gezet is bij het uitdiepen van de sloten. Ze doen al die tijd al dienst als rust- en vluchtplaats voor diverse soorten eenden en steltlopers. Eerst was er angst dat de ruggetjes zouden vervuilen. Tot dit jaar gebeurde dat echter niet. Door de langdurig hoge waterstand in 2012 en winter 2013 zijn de ruggetjes (helaas) langzaam weg aan het spoelen. Een ruggetje is, pas dit jaar, met zuring begroeid geraakt. De eerste twee pulletjes werden gemeld op 28 mei. Op 30 mei een tweede gezin met 2 pullen. Begin juni is er een derde gezin. De ouders verdedigen hun jongen fel tegen alles wat mogelijk een bedreiging is. Dat geeft prachtige en vaak

grappige schouwspellen: Terekruiter, Tureluur, Lepelaar, Wilde eend, alles werd weggejaagd. Desondanks grijpt een rover af en toe zijn kans: op 2 juni is Arno Piek getuige van de geslaagde rooftocht van een Kleine Mantelmeeuw.

Vanaf begin juni is het een drukte van belang. Op 7 juni worden er 5 paar met in totaal 12 jongen gezien en er zitten ook nog toekomstige ouders op het nest. Half juni worden er al grote jongen gezien van de vroege nesten, maar ook nog 3 gezinnen met hele kleine, waaronder een gezin met 4 pulli. Eind juni zijn de eerste jongen al vlieg vlug. Er lopen dan zo'n 50 adulte vogels rond waarvan een deel nog steeds of weer aan het broeden is. Op 21 juli zijn de gezinnen met vlieg vlugge jongen klaar voor vertrek, terwijl er nog steeds nieuwe gezinnen met kleine pullen rond lopen. Zeker 1 gezin met 3 heel kleine en 2 gezinnen met 2 en 1 grotere jon-

gen worden dan gezien. Begin augustus worden ook die jongen snel vlieg vlug. Behalve de 3 laatste gezinnen, is de rest vertrokken. Het laatste gezin vertrekt rond 8 september.

Op basis van alle opmerkingen die iedereen bijgehouden heeft kom ik tot een totaal van minimaal 14 broedpaartjes met minimaal 28 uitgevlogen jongen. Dat is toch een uitzonderlijk resultaat. Het is afwachten wat deze soort het komende broedseizoen gaat doen of dat ze terug keren naar de Oude Spaarndammer Polder. Op de daar speciaal aangelegde schelpeneilandjes hebben ze in 2013 niet gebroed.

Pas vrij laat in het seizoen (eind juli - begin augustus) werd een paartje **Scholekster** met jong gezien. Op 21 juli is het nog een donsjong, dus het kan niet afkomstig zijn van een nest op een van de woonboten (waar ze wel vaker broeden).

Een paartje **Tureluur** vertoonde half juni enige nestactiviteit, maar dit heeft waarschijnlijk niet tot jongen geleid. De vier juvenielen die 21 juli het gebied bezochten zijn waarschijnlijk elders groot gebracht.

In tabel 2 worden de broedvogels uit verschillende perioden met elkaar vergeleken. Voor een typische weidevogel als de Grutto is het Landje van Gruijters al jaren geleden ongeschikt gewor-

den. Voor Scholekster is het gebied ook niet meer geschikt. De afgelopen twee jaar heeft een paartje op het dak van een nabij liggende woonboot gebroed. Dit jaar heeft voor het eerst in meer dan 25 jaar weer een paartje op het Landje gebroed. Ook interessant is de recente terugkeer van Tureluur, Kluut en Kleine Plevier. Het jaar 2013 steekt duidelijk gunstig af tegen de voorgaande jaren 2003 t/m 2012.

De stand van het water

Het waterpeil op het Landje van Gruijters is niet natuurlijk. Het peil wordt vooral geregeld door middel van een schotje dat omhoog of omlaag geschoven kan worden. De aanvoersloot staat in open verbinding met het Noordzeekanaal. Dit kanaal heeft een gemiddeld peil van -40 cm NAP en het water is licht brak. Als het veel regent, waardoor het wa-terpeil op het veld hoog staat, kan het via het open schotje hooguit tot op het buitenpeil zakken. Anderzijds kan de hoeveelheid water op het veld maximaal vergroot worden tot een peil van -40 in een droge periode. De indruk is dat dit op zich voldoende mogelijkheden biedt om het waterpeil, vooral in extreme jaren, te sturen. Instroom van licht brak water zorgt bovendien voor een verbetering van het voedselaanbod voor vogels in de overstroomde delen.

Daarnaast zorgt het voor een gunstig

Soort	2013	2012	2011	2010	2009	2007	1987	1978
Scholekster	+	(+)	(+)	-	-	-	+	+
Grutto	-	-	-	-	-	-	-	+
Tureluur	+	+	-	-	-	-	+	+
Kluut	+	+	-	-	-	+	-	-
Kleine Plevier	+	-	-	-	-	+	-	-
Kievit	+	+	+	+	+	+	+	+

TABEL 2 Overzicht van de broedende steltlopers op het Landje van Gruijters. De laatste drie kolommen zijn overgenomen uit het artikel van Wokke, 2007. Zij tonen de perioden 1977-1987 en 2003-2007.

(+ = vastgesteld; - = niet vastgesteld; (+) = broedend op de aangrenzende woonboten).

FIGUUR 6 Verloop van het waterpeil. Op de x-as de datum (5 januari, 5 februari, etc.). Peil sloot is de peillat in de toevoersloot die in open verbinding met het Zijkanaal staat. Peil veld is de peillat in een sloot op het Landje.

FIGUUR 7 Aantallen steltlopers op het Landje. De blauwe lijn is 2013. De oranje lijn zijn de weekmaxima over de periode 2009-2012. Per week is het maximum aantal per soort dat gezien is bij elkaar opgeteld. De Grutto ontbreekt hier en staat in figuur 2.

milieu voor brak water tolerante plantensoorten, zoals het Goudknopje. De afgelopen jaren is gebleken dat de communicatie over het schuifje met de beheerder van het gebied, Recreatieschap Noord-Holland, helaas erg moeizaam loopt. Om minder afhankelijk te zijn van het schap is daarom gezocht naar een alternatieve manier om het peil enigszins te beïnvloeden. Dit alternatief werd uiteindelijk gevonden in de vorm van een lek aan de noordzijde van het gebied. Door dit lek goed open te houden hoopten we dat de doorstroom vol-

doende zou zijn om extreme, zowel hoge als lage, waterpeilen te dempen. Bijkomend voordeel is dat het gebied langer en eerder in het seizoen begraaasd kan worden met koeien en schapen die de uitbundige vegetatiegroei in toom houden.

Het jaar 2013 begon met een heel hoog waterpeil (figuur 6). Ook al was het heel koud, de extreem droge lucht zorgde er wel voor dat er al vroeg in het seizoen een verdampingsoverschot was. Het peil begon langzaam te zakken. De regen die in mei viel was onvoldoende om van enige betekenis te zijn; het landje droogde langzaam verder in. Deze ontwikkeling was erg gunstig voor veel soorten steltlopers. We keken niet uit naar een herhaling van het extreem natte jaar 2012. In het jaarverslag 2011 (Bloem, 2012) is de conclusie getrokken dat een waterpeil tussen -38 en -45 cm in de periode maart tot eind juni optimaal is. Het boven peil van -38 werd half april (week 16) bereikt. Terwijl het landje verder indroogde maakten tientallen steltlopers gebruik van het gebied (figuur 7). De Grutto's zijn dan inmid-

KEMPHAAN Foto: René van Rossum

Soort	week van >	13-7	20-7	27-7	3-8	10-8	17-8	24-8	31-8	7-9	14-9	21-9	28-9	12-10
Bosruiter	2009-2012	4												
	2013		2	3	3	1	2		1	1				
Groenpootruiter	2009-2012	1	1	1			2							
	2013		1	1	3		2		1	1				
Kemphaan	2009-2012	17		3										
	2013		4	5	5		2			1				
Kievit	2009-2012	8		3	10	16		1						11
	2013	2	10		5	3	2	2		5				
Kleine Plevier	2009-2012	20	4		3	5								
	2013	10	7				2	3		1				
Kluut	2009-2012	2	2											
	2013	22	25	16	10	4	3	9	5	3				1
Oeverloper	2009-2012	1	2	1	4	1	1			1	2	1	1	
	2013	3	1		16	2	3	2	1	1				
Scholekster	2009-2012	10	2	2										
	2013	2	5	3	6	4				1				
Tureluur	2009-2012	5		2	2	1			1					
	2013	5	18	15	6	2	1		2	1				
Witgat	2009-2012	18	1	1	2									
	2013	3	6	12	20	6	5	6	2	4		1		

TABEL 3 Weekmaxima voor selectie aan soorten die extra lang bleven t.o.v. 2009-2012. De datum is telkens de zaterdag van de week.

dels doorgetrokken. De prachtige zomer zorgde evenwel dat de droogte aanhield en het peil steeds verder zakte. Door nu het lek zo goed mogelijk gangbaar te houden is een herhaling van 2011, met naar lucht happende vissen in de sloot, voorkomen.

Via het lek kon de tweede helft van de zomer de waterstand op een peil tussen -45 en -50 gehouden worden. Met dit lage waterpeil bleek het Landje van Gruijters in de tweede helft van de zomer erg aantrekkelijk voor met name jonge vogels.

In het warme bovenste waterlaagje wemelde het van de muggenlarven en watervlooien. Van de tweede helft van juli tot begin september kwamen er honderden jonge Kokmeeuwen op af. Blijkbaar vonden Bosruiters, Groenpootruiters, Grutto's, Kanoeten, Kempfanen, Oeverlopers, Scholeksters, Steenlopers en Witgatjes dit ook wel lekker. Deze ervaring komt goed tot uit-

drukking in figuur 7 en tabel 3. Waar, in de jaren 2009 t/m 2012, het na half juli ongeschikt was geworden voor de meeste steltlopers, was het nu een waar eldorado met, behalve de genoemde steltlopers en Kokmeeuwen, Witte kwikstaarten, Lepelaars, Bergeenden en Visdieven, grotendeels juvenielen. Het meest opvallend was het uitzonderlijk lange verblijf op de Gruijters van de Kluten met hun jongen. Tenslotte is de regelmatige aanvoer van vers, zuurstofrijk water van groot belang om de vissen en macrofauna in de sloten in leven te houden. Pas met het begin van de najaarsregens trokken alle steltlopers, behalve de Watersnip, weg.

Conclusies

Het Landje van Gruijters heeft een heel mooi vogelseizoen achter de rug met veel en bijzondere soorten. De Terekrutter was wel het absolute hoogtepunt. Het lijkt erop dat het koude voorjaar

vooral invloed had op de aankomstdata van de zeer vroege trekvogels. Maar ook de grote aantallen kwamen een week of 2 à 3 later aan dan de afgelopen vier jaar. De vroege terugkomst van uitgebroede Grutto's zegt ook iets over de conditie van de vogels bij het begin van het broedseizoen. Deze is bij gebrek aan mogelijkheden om op te vetten waarschijnlijk aan de lage kant geweest. Zeer bijzonder was het groot aantal Kluten dat met succes gebroed heeft op het Landje.

De waterstand op het Landje van Gruijters blijkt van grote invloed te zijn op de aanwezigheid van steltlopers, niet alleen in het voorjaar, maar ook in de nazomer. Doordat het waterpeil half april al voldoende was gezakt bood

het foerageergelegenheid aan wel 24 verschillende steltlopersoorten in het voorjaar. In de nazomer vonden nog 16 verschillende soorten het gebied de moeite van een bezoek waard doordat er voldoende ondiep water met voedsel aanwezig was. Dit is het hoogste aantal sinds jaren.

Literatuur

- Wokke, E., 2007. Het Landje van Gruijters, vogels vroeger en nu. Fitis 43 (3) 2007.
- Bloem, A., 2012. Overzicht resultaten tellingen 2011, Landje van Gruijters, Nova Zembla en Fort Noord. Fitis 48 (2) 2012.
- Bloem, A., 2013. Landje van Gruijters, Nova Zembla en Fort Noord, overzicht waarnemingen in 2012. Fitis 49 (2) 2013.

■ *Andrea Bloem*

LEPELAAR Foto: René van Rossum

